

El blindatge nuclear.

Escrit des del record afectuós a Ladis, de qui tant vam aprendre, i des del camí compartit d'acords i desacords, portats sempre amb afecte i humor.

Els primers símptomes del final del sistema energètic tal com el coneixem avui, dels canvis socials i ambientals que aquest final està provocant, i dels posicionaments per mantenir les desigualtats en què es basa, es perceben de manera creixent. L'energia atòmica no és aliena a tot això, a la recomposició de poders que comporta, i a la necessitat de renovar el blindatge polític en què es va desenvolupar i es va mantenir durant més de 70 anys.

Els primers dies de desembre, i amb menys de 24 hores de diferència, es van reunir al Congrés dels Diputats, la Ponència encarregada de les relacions amb el Consell de Seguretat Nuclear (CSN) de la Comissió d'Indústria, Energia i Turisme, el dia 2; i la pròpia Comissió (1) el dia 3. La importància de les dues reunions està a l'altura de la discreció amb les que s'han realitzat.

La Ponència encarregada de les relacions amb el CSN s'hi reuneix "a porta tancada", és a dir, només es pot conèixer quines persones participen (2) però no el contingut del que es tracta, una pràctica política que no està prevista en la normativa que regula el funcionament de les subcomissions (3). Tan sols en un discret apartat del web del Congrés, en el qual apareix el llistat total de subcomissions, es pot llegir un text annex que, atès que estem tractant d'energia atòmica, val la pena reproduir íntegrament:

*"Subcomissions i ponències. Són òrgans d'estudi i proposta que es constitueixen en el si de les comissions. **Així com aquestes últimes actuen en molts casos com a òrgans de preparació de les decisions de la Cambra, les ponències, al seu torn, fan el mateix respecte a les comissions. Tenen una importància considerable, ja que és on s'efectua l'estudi més detingut dels diversos assumptes sotmesos a la consideració de les comissions. Les ponències es formen per a cada assumpte, actuen a porta tancada, i s'integren normalment per una pluralitat de membres, que representen entre els diferents grups parlamentaris.**" (Les negretes són meves).*

El caràcter secret (que no una altra cosa encobreix l'eufemisme "a porta tancada") del funcionament de la Ponència mereix una breu reflexió. A destacar dues coses: una, que un òrgan al qual se li reconeix "una importància considerable" per a l'adopció de polítiques no estigui subjecte a un criteri mínim de transparència; i, dues, que la totalitat de les forces polítiques que participen al Congrés assumeixin aquesta realitat com un fet "normal". Només cal esmentar Fukushima, tema sobre el qual tornarem més endavant, per captar les implicacions de la combinació entre funcionament secret i tema atòmic.

El secret és, a més, un component que afegeix entitat i "responsabilitat" a la tasca dels representants elegits per sufragi universal; l'acta de la Comissió del dia 3, recull en diverses ocasions, de manera explícita, l'"agraïment" i la "satisfacció" que ha provocat en alguns dels diputats les explicacions donades pels tècnics del CSN presents en la mateixa, i com que no poden fer constar en documents de la pròpia reunió del dia 2 pel seu caràcter de "a porta tancada" ho fan a la del dia 3. El secret i la informació són valuoses monedes de canvi en l'actual sistema polític; quantes vegades no hem escoltat la resposta "cal ser-hi per disposar d'informació" com a justificant de la contradicció entre els principis de determinades entitats i la seva presència en àmbits o situacions qüestionables? El problema és que la informació és inútil si no es pot traslladar a la societat, i d'això és del que estem tractant.

Existeix, a més, un altre nivell de secret que no convé perdre de vista. Durant la reunió alguns diputats van sol·licitar informacions per escrit al compareixent sobre aspectes de la construcció del Magatzem Temporal Centralitzat (MTC) de residus radioactius de molt alta perillositat a Villar de Cañas; doncs bé, la resposta del compareixent, senyor Fernando Martí Scharfhausen, president del Consell de Seguretat Nuclear (CSN), va ser comprometre's a facilitar aquesta informació sempre que els serveis jurídics del CSN no dictaminessin que la informació podia vulnerar acords de "confidencialitat" d'empreses afectades.

Ens trobem, doncs, davant el fet que un organisme teòricament públic, el CSN, sobre la "independència" del qual el compareixent realitza contundents declaracions de principis en diversos moments de la sessió, està subordinat als interessos de les empreses privades contractades per realitzar una obra. Fins al punt que ni tan sols els "representants de la voluntat popular", que ja han assumit la necessitat d'un determinat nivell de secret, estan per sobre de les polítiques d'empreses que realitzen obres que paradoxalment, són de caràcter públic.

Aquesta és la realitat del món en què es mou l'energia atòmica, un món en què el president del CSN, responent a un parlamentari, pot declarar que:

"Ha fet vostè una observació interessant sobre el Japó, sobre l'alineació indesitjable entre Govern, sector i regulador. Això està en l'informe. Japó ha canviat radicalment el model i ha pres el de la RNC americana, del qual som una brillant còpia adaptada. El model americà és el que nosaltres hem agafat, que en algunes parts és idèntic i en altres està adaptat a la nostra situació nacional i a les nostres peculiaritats (...)"

I pot respondre això perquè sap que ningú no li contestarà que el secret, el triple nivell de secret en què es mou l'energia atòmica a la seu de la "sobirania popular", és el brou de cultiu de la "alineació indesitjable" (llegiu corrupció) entre el Govern (llegiu, el jaciment de polítics que podran ser contractats quan deixin el "Govern"), el "sector" (llegiu, les empreses elèctriques que es folren amb diners públics gràcies als polítics) i el "regulador" (llegiu, l'organisme "públic" que, teòricament, hauria de vigilar l'actuació de polítics i empreses), és a dir, el propi CSN.

La reunió de la Comissió del dia 3 tractava només de la presentació de l'informe 2013 del CSN; de l'explicació del desenvolupament del ple del CSN sobre Garoña, i de la informació sobre l'augment detectat en la pressió del gas radioactiu al sarcòfag de Vandellòs I (Tarragona). Però va dedicar la major part del temps a tractar de la situació del projecte de l'ATC i, molt important, a l'ampliació del funcionament de les centrals atòmiques de 40 a 60 anys. Per les seves implicacions en el blindatge nuclear destacarem aquest últim aspecte.

Resulta evident la relació entre l'allargament del funcionament de les centrals atòmiques i el cas de Garoña: la millor concreció de les directrius contingudes en l'informe 2014 del World Energy Outlook (WEO2014), de l'Agència Internacional de l'Energia (4), seria que la central atòmica més vella, deteriorada i perillosa d'Espanya aconseguís una autorització per funcionar, com a mínim, fins al 2032. Per això, el senyor Guillermo Mariscal Anaya, representant del Partit Popular a la Comissió, es va desfer en elogis de l'esmentat informe i el va citar amb detall en la seva previsible intervenció.

Allargar el funcionament de les centrals atòmiques a 60 anys implica considerar cinc factors estretament relacionats: 1) la política energètica, 2) les condicions de seguretat, 3) els interessos i beneficis de les empreses elèctriques (qualificades com "operadors" pel CSN i alguns dels membres de la Comissió), 4) l'increment del volum de residus radioactius dels quals fer-se càrrec, i 5) els impactes ambientals i socials en el territori al llarg del temps.

El cinquè factor, el més important al nostre parer, no s'esmenta en l'acta; el quart (els residus) només es tracta en base al conflicte ATC-ATI: la inexistència d'una solució viable a llarg termini, combinada amb la certesa de que serà necessari disposar d'una combinació de cementiri atòmic centralitzat (ATC), i cementiris propis de cada central (ATI), si es vol un mínim control sobre unes escombraries radioactives amb les quals ningú sap què fer, i que seran perilloses durant centenars de milers d'anys.

Per tant, són els tres primers factors, que estan relacionats, els que marquen la pauta d'actuació a curt termini. Quan es parla de "política energètica nuclear" apareix inevitablement el que s'anomena l'"interès nacional" o l'"interès general", que se circumscriu de manera gairebé exclusiva a l'interès de les empreses elèctriques, amb conseqüències en la seguretat de funcionament dels reactors, i amb les agències encarregades del seu control (anomenades

"organismes reguladors"), és a dir, novament el CSN.

Per tant, l'allargament de Garoña, va ser el camí per parlar de l'allargament a 60 anys. Uns exemples de preguntes i respostes que donen el tó:

- Ha participat el CSN en la reforma del reglament d'instal·lacions nuclears i radioactives, que permet una autorització a mida per Garoña? Resposta del ponent: *"Per obligació legal el consell ha de participar en tot el que sigui preceptiu i que envia el Govern (...) Els serveis tècnics fan un informe, els serveis jurídics ho supervisen, el ple fa la votació final -gairebé sempre surten els temes per unanimitat- i s'envia al ministeri. "*

- Quina opinió té el CSN sobre un allargament del funcionament atòmic a 60 anys? Resposta: *"Sobre els quaranta o seixanta anys, no opinem. Només opinem en el ple del consell per que sigui segur el que ens proposa el Govern o el regulador. Però no podem entrar en dinàmiques de política energètica, com han demanat altres."*

- I sobre l'exigència de l'empresa d'una autorització de funcionament de Garoña de 17 anys, el que contravé tota la normativa sobre seguretat de les centrals atòmiques? Resposta: *"És molt coneguda Garoña i és un procés ordinari. (...) Per a nosaltres l'ordinari i el normal és estar vigilant i estar pendent. Pel que fa a la RPS, a les revisions periòdiques de seguretat es tria una central i es miren els deu anys anteriors i les incidències. L'orientació és cada deu anys. No hi ha una confrontació entre els deu o disset. No, les RPS seran cada deu, vuit, sis anys o el que decideixi el ple. "*

- Ha rebut el CSN pressions del govern? Resposta: *"En cap moment he rebut pressions"*. Resposta repetida tres vegades.

Encara que només sigui per aquest joc d'assumpció de responsabilitats genèriques i traspàs de responsabilitats concretes, ja és recomanable llegir l'acta.

El pla estratègic 2011 - 2016 del CSN, urgia la redacció d'un "Pla de comunicació", per tal d'informar la societat sobre l'estat de les plantes atòmiques, i d'un "Codi ètic". Però això era el 2011, amb el focus informatiu centrat en Fukushima, i calia recórrer a les grans paraules; aquesta sessió s'hi celebra a finals de 2014. La informació sobre Fukushima està ben controlada, per tant ja no hi ha presses.

Així, quan els diputats plantegen els retards (3 anys) i les paradoxes que aquesta situació suposa, el president del CSN arriba a irritar-se i a exigir que no li donin presses. Es tracta d'un treball que cal *"fer-ho bé"*, i el CSN ha *"encarregat un estudi que encara no ha arribat"*; a més, *"Estem treballant perquè l'accés a la informació sigui implementat de forma efectiva"*. Declara. Resposta que, dit sigui de passada, revela una gran veritat ja que la comunicació actual del CSN no passa de ser un simulacre i una burla a la societat d'un organisme pagat per tots. En resum, en 2015 pot haver "Pla de Comunicació" i "Codi ètic" ... o no, ja que en cap moment es formula res semblant a una disculpa pel retard, ni apareix un calendari per realitzar-los.

En tot cas s'agraeix l'absència de retòrica tipus "demandes del mer cat", "proves del mercat", o altres girs mentidors a l'ús. L'energia atòmica és tractada com el que és: una qüestió política en què la voluntat de les empreses és determinant. En això les declaracions del senyor Martí Scharfhausen són clares: *"el debat que existeix entre el sector i el Ministeri d'Indústria de passar dels quaranta als seixanta anys és un debat de política, de mix energètic, i el consell no pot entrar en la gestió d'aquest debat. "*

Una prova més de que són l'"interès general" o l'"interès nacional" (és a dir, l'interès d'entitats i persones que es beneficien del negoci atòmic) els que exigeixen mantenir funcionant 60 anys les centrals, el tenim a Catalunya. Immersa des de fa tres anys en una intensa campanya "nacional", descobrim, però, que l'assumpte ha estat resolt de manera sumària. Sense cap referència al tan esbombat "dret a decidir", que va justificar bona part de la citada campanya, discretament, l'anomenat Consell Assessor per a la Transició Nacional va publicar, al mes d'octubre del 2014, l'informe número 9 sobre "Proveïment d'aigua i energia" (5) que, a la seva

pàgina 111 diu:

"(...) En els EUA, més del 50% de les centrals nuclears de la mateixa tecnologia que les centrals catalanes ja disposen d'autorització de funcionament de 20 anys addicionals als 40 anys pels quals van ser dissenyades. És possible preveure, doncs, que (...) les centrals nuclears catalanes podrien gaudir d'una extensió de vida de 20 anys més, qüestió fonamental perquè el sistema elèctric català sigui un sistema econòmicament competitiu. "

Per tant, mentre es guarda un discret silenci es treballa intensament en el blindatge de l'energia nuclear. A la reunió secreta de la Ponència, el dia 2, la intervenció (que es pot llegir a internet) del senyor Antonio Cornadó Quibus, president del Fòrum de la Indústria Nuclear Espanyola, va plantejar sense embuts l'exigència d'increment del funcionament a 60 anys , el paper públic en el manteniment del negoci ("*Una barreja adequada d'iniciativa privada i pública que garanteix l'equilibri i la responsabilitat en tots els aspectes relacionats amb la nostra activitat.*") i la pauta amb la que funcionen ("*Al mateix temps, l'activitat de la indústria és un sòlid argument per millorar la imatge pública de l'energia nuclear, ja que constitueix, i pot presentar-se, fonamentalment, com una activitat industrial, lluny de la controvèrsia i el debat.*") (6)

La gravetat de la situació ambiental i energètica exigeix una resposta social al secret i a la pretensió de donar "normalitat" al que és una amenaça irreversible i una font de patiment i mort quotidiana.

Referències.

(1) Es recomana llegir l'acta de la Comissió disponible a

http://www.congreso.es/public_oficiales/L10/CONG/DS/CO/DSCD-10-CO-709.PDF

(2) El llistat de persones que participen en les reunions de la Ponència pot consultar en

http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Actualidad/ConOrdDia/ConOrdDiaCom_piref73_1444033_73_1339181_1339181.next_page=/wc/ordenDiaDetalle&idOrgano=309102&idSesion=14&fecha=02/12/2014&codOrgano=309 a aquest llistat es sumen els representants de les forces polítiques que són membres de la Comisión http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Organos/SubPon?piref73_1339276_73_1339269_1339269.next_page=/wc/composicionOrgano&idOrgano=309102&idLegislatura=10 con algun canvi com es pot comprovar en la lectura de l'acta.

(3) Tota la informació relacionada amb aquest assumpte apareix ressenyada a la pàgina web

<http://quehacenlosdiputados.net/> , concretament en <http://blog.quehacenlosdiputados.net/por-que-no-se-puede-conocer-la-labor-de-la-subcomision-de-redes-sociales/>

(4) Veure <http://www.mientrastanto.org/boletin-130/notas/intereses-inconfesables-la-valoracion-de-la-energia-atmica-en-los-informe-weo>

(5) Veure

http://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/consells_assessors/catn/informes_publicats/inf_9_castella.pdf

(6) Veure <http://www.foronuclear.org/es/noticias/ultimas-noticias/foro-nuclear-subraya-la-importancia-de-la-energia-nuclear-en-el-congreso-de-los-diputados>